

ОМЕЛЯН ДОВГАНИЧ

БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ
ДОВІДНИК

ББК 91:63+92 (4УКР)
О 57

У біобібліографічному покажчику «Омелян Довганич (друге, доповнене видання)» зібрано окремі видання, рецензії на них, публікації статей історика-краєзнавця та літературознавця у періодичній пресі, тематичних збірниках та літературу про його життя і творчість. Матеріал у біобібліографії подано станом на 3 березня 2005 року.

Книга розрахована на широке коло читачів, зокрема істориків, літературознавців, студентів, учителів та учнів загальноосвітніх шкіл, бібліотечних працівників.

Упорядник

І. В. Хланта, кандидат філологічних наук

Рецензенти:

Д. Д. Данилюк, доктор історичних наук, професор

С. Д. Федака, доктор історичних наук, професор

М. В. Олашин, кандидат історичних наук, доцент

ISBN 966-7112-90-X

© Омелян Довганич, 2005;

© Іван Хланта, упорядкування, 2005;

© МПП "Гражда", 2005

ВСЕ ЖИТТЯ - В РОБОТІ

“Ні дня без рядка” – таким уявляється мені життєвий девіз доцента кафедри нової і новітньої історії Ужгородського університету, члена Спільки журналістів України від початку її створення (1957 рік) та лауреата її обласної премії Омеляна Дмитровича Довганича. І справді упродовж довгих років (45) не покидає снага стіни його робочого кабінету. І свідченням цьому є показчик “Бібліографія наукових і науково-популярних праць О. Д. Довганича (Ужгород, 1980. – 18 с.)”, складений професором М. В. Трояном з нагоди півстолітнього ювілею. Тут нараховано 242 позиції, а надруковане вченим за останні півтора десятка років суттєво доповнює цей обсяг ще 193 позиціями.

На журналістській, видавничій та науково-педагогічній ниві всяке траплялося в Омеляна Дмитровича. Проте і в успіхах, і в негараздах він залишався вірним іншому кредо: доброчесність, скрупульозність і пунктуальність – шлях торжества Істини. (Колеги героя нашої розповіді відзначають насамперед його внутрішню зібраність, дисциплінованість, відточену до дрібниць). Студенти, яким доводилось слухати розроблений ним нормативний і спецкурс з актуальних проблем Великої Вітчизняної війни, пригадують ґрунтовний виклад матеріалу, де кожен факт і думка переконливо розкривали сутність того чи іншого історичного феномену, новий підхід до теми.

Як автор низки монографічних досліджень, у тому числі і в співавторстві (українською, угорською, російською мовами), упорядник декількох книг, О. Д. Довганич у вітчизняній історіографії зайняв поважне місце серед авторитетних знавців Другої світової війни в Карпатському регіоні.

Маючи за плечима солідну фахову підготовку (вищу освіту, аспірантуру, захист кандидатської в Києві), майстерно володіючи пером, будучи наділеним великою працездатністю (простудіював майже всі профільні архіви ближнього зарубіжжя), Омелян Дмитрович був першопрохідником і спричинився до чималого розголосу багатьох невідомих сторінок минулого Закарпаття, північної Угорщини та Східної Словаччини періоду 1938-1945 років. Вибір теми (антифашистська боротьба), часових і просторових рамок дослідження багато в чому був зумовлений особис-

тою драмою. Батько історика, Довганич Дмитро Іванович, який був за-суджений за антифашистську діяльність до 15 років каторги в 1944 році, загинув у далекому німецькому концтаборі, і з цього розпочалася по суті пошукова робота з 1946 року. І через 29 років син знайшов сліди батька, який загинув 18 лютого 1945 року в німецькому концтаборі Шимберг.

З дослідницьким інструментарієм Омеляна Дмитровича я познайомився ближче, неодноразово працюючи поруч з ним над фондами державного архіву Закарпатської області. Одначе мало хто знав, що йому присвячено окремих стенд-вітрина "Шляхами пошуку" в шкільному музеї "Діти лихоліття" в с. Новоельня Дятлівського району Гродненської області Білорусі...

Ця історія розпочалася у 1965 році з листа черниць з с. Домбоки на Мукачівщині до тодішнього Голови Ради Міністрів СРСР М. Косигіна, де боронилися права на монастир, якого самраз місцева влада закрила. У переліку заслуг та запевнень у лояльності монашки тоді назвали і врятування у серпні-жовтні 1944 року двохсот інтернованих віком від двох до дванадцяти років радянських дітей. Перевірку скарги з цього питання доручили О. Д. Довганичу.

Відтоді й почався пошук. У результаті багаторічних зусиль, колосального листування та організаторських клопотів 20-27 червня 1981 року відбулася зустріч у селі Червенево Мукачівського району, де знайшли притулок діти. Тоді знали лише вісьмох колись врятованих, нині відомо вже про життєву долю 26 з 186. Добру послугу справі принесло співробітництво науковця з центральною і крайовою періодикою, в тому числі і з угорською та білоруською.

Пошук О. Довганича спонукав повернутися до цієї теми через 40 років і колишнього кореспондента газети 18-ої армії "Знамя Родины" письменника Бориса Галанова, автора першого нариса "Наши дети в немецком рабстве" (1944, 4 листопада). "Возвращение в Червенево" – так називалася його стаття в "Литературной газете" (1982, 5 серпня), а "Память села Червенево" була передана по радіостанції "Юность" 16 грудня 1981 року. До популяризації даного фрагменту війни підключились і московські письменники-документалісти Валентин Томін та Юрій Анохін, з якими Омелян Дмитрович мав широке листування. І відповідні статті з'явилися на читацькому просторі від "Советской Белоруссии", "Звезды" до "Восточно-Сибирской правды".

У книзі "Дорога к дому" (Москва, 1980) В. Томін, автор низки документальних повістей про дітей війни, присвятив тому пам'ятному епізоду кілька сторінок. Він, зокрема, писав: "Коли я дізнався про ті цікаві та важливі праці ужгородського історика (мова про О. Д. Довганича. – Р. О.), я зрозумів – мені пощастило. Я знайшов у ньому однодумця, людину, що дуже гаряче зацікавлена у справі, заради якої приїхав сюди".

Сьогодні "червенівська історія" – кілька об'ємних папок на столі в Омеляна Дмитровича. Ця проблема може бути зараз предметом історіографічної розвідки. А таких відкриттів у Довганича чимало: це й історія

зошита поета Дмитра Вакарова та перших його публікацій, пошук учасників розвідгрупи "Закарпатці" та їх трагічних доль, останніх слідів закарпатських антифашистів в німецьких концтаборах, добровольців-закарпатців Червоної армії та Чехословацького армійського корпусу в СРСР для обласної Книги Пам'яті, це і нелегальний перехід кордону закарпатців у 1939-1941 роках і пошук маловідомих партизанських загонів, що діяли в Закарпатті та в Східній Словаччині в 1944 році і не висвітлювалися в історичній літературі. Кожна з цих проблем здатна якнайкраще проілюструвати глибину, важливість і потрібність з'ясованих подій немилосердної війни.

А що на обрії далі? Згідно розпорядження представника Президента України в Закарпатській області Омелян Довганич призначений керівником штатної редакційно-видавничої групи по підготовці обласної книги "Реабілітовані історією". Знову тисячі архівних справ – нові тисячі людських доль. Він незмінно за своїм столом, в архіві, перед ним нові прізвища для карток репресованого, нові документи, які потрібно усвідомити, проаналізувати і об'єктивно оцінити, історик у властивій йому стихії. Чи не про таких афористично завважив видатний земляк Омеляна Дмитровича, уродженець села Золотарьова на Хустщині – поет і філософ Василь Довгович:

*Що колись сталось, ніколи до нас вже не вернеться знову,
Все бо минає, і лиш добрая справа живе.
Добрая справа живе, не старіється довгії роки.*

(“Роздуми під Новий рік”)

Роман Офіцинський,
аспірант кафедри історії України УжНУ
"Вісник Хустщини". – 1994. – 25 трав.